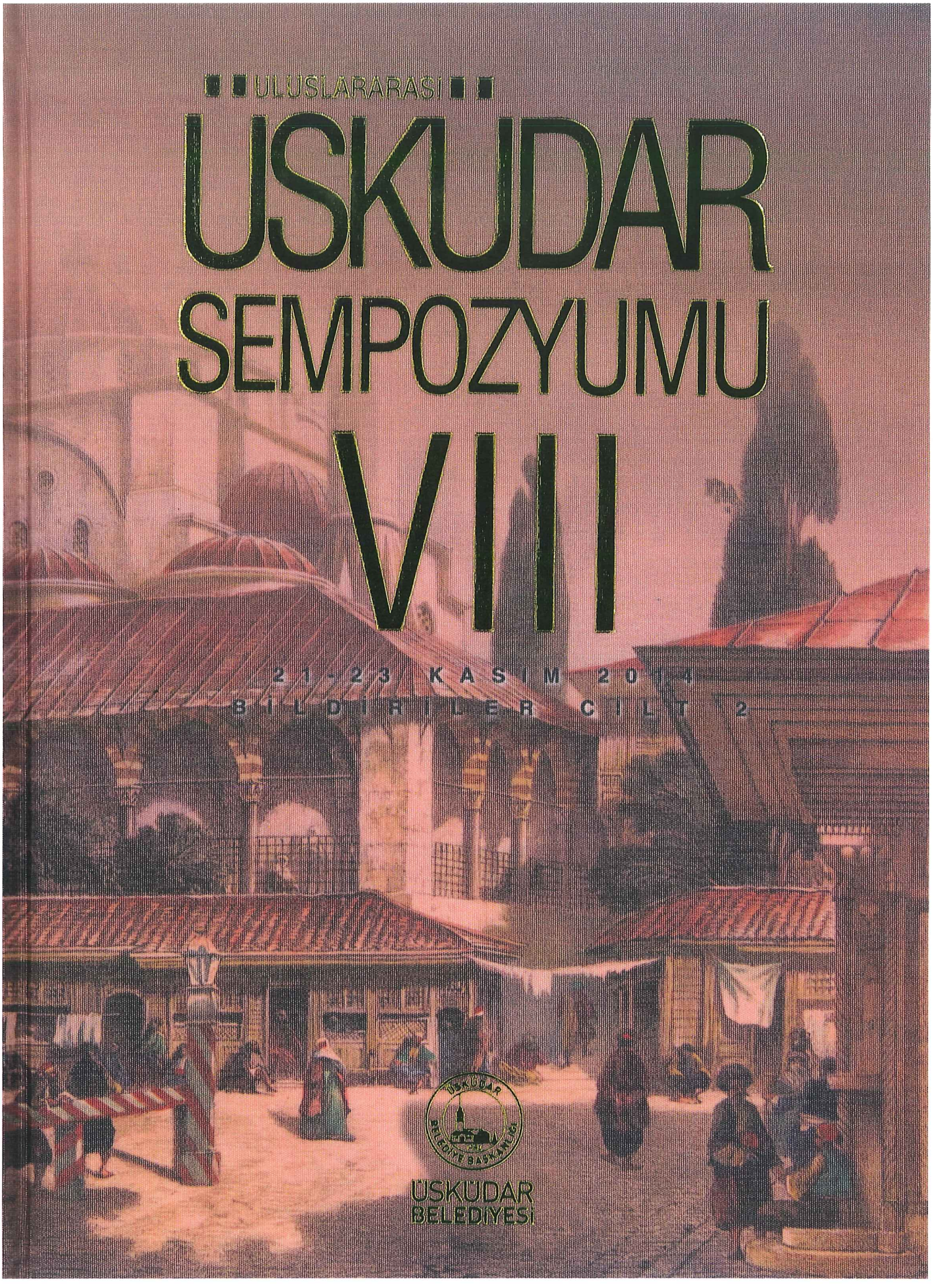
ULUSLARARASI

ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU VIII

21-23 KASIM 2014

BİLDİRİLER CİLT 2

ÜSKÜDAR BELEDİYESİ

ULUSLARARASI ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU VIII

21-23 Kasım 2014

BİLDİRİLER

II

ULUSLARARASI
ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU VIII

KOORDİNATÖR
DR. COŞKUN YILMAZ

BİLİM KURULU
PROF. DR. M. ÂKİF AYDIN
PROF. DR. ERHAN AFYONCU
PROF. DR. ALİ AKYILDIZ
PROF. DR. M. FATİH ANDI
PROF. DR. SABAHATTİN AYDIN
PROF. DR. AHMET EMRE BİLGİLİ
PROF. DR. ARİF BİLGİN
PROF. DR. İDRİS BOSTAN
PROF. DR. Ş. TUFAN BUZPINAR
PROF. DR. COŞKUN ÇAKIR
PROF. DR. ÇİÇEK DERMAN
PROF. DR. FERİDUN M. EMECEN
PROF. DR. HALİS YUNUS ERSÖZ
PROF. DR. İSMAİL E. ERÜNSAL
PROF. DR. MEHMET İPŞİRLİ
PROF. DR. ZEKERİYA KURŞUN
PROF. DR. RAŞİT KÜÇÜK
PROF. DR. ÜMİT MERİÇ
PROF. DR. FAHRİ OVALI
PROF. DR. SAADETTİN ÖKTEN
PROF. DR. NİHAT ÖZTOPRAK
PROF. DR. İSKENDER PALA
PROF. DR. MUSTAFA İSMET UZUN

DÜZENLEME KURULU
DR. COŞKUN YILMAZ
PROF. DR. MUSTAFA S. KÜÇÜKAŞCI
DOÇ. DR. CENGİZ TOMAR
DR. UĞUR DEMİR
MEHMET MAZAK

YÜRÜTME KURULU
ZEKİ BIYIK
SEDAT AYYILDIZ
CENGİZ KAHRAMAN
GÜLSÜM İSMAİLOĞLU

ULUSLARARASI ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU VIII

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Mehmet Âkif Aydın / Dr. Coşkun Yılmaz
Prof. Dr. Mehmet İpşirli / Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili
Prof. Dr. Erhan Afyoncu / Prof. Dr. Mustafa S. Küçükaşcı
Prof. Dr. Halis Yunus Ersöz / Prof. Dr. Turhan Kaçar

İmla ve Tashih
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Karataş

Fotoğraf
Üsküdar Belediyesi / SMEY
Kenan Koca / A. Bilal Arslan / A. Fatih Yılmaz
M. Esat Coşkun / Tebliğ Sahipleri

Tasarım
SMEY

Grafik Uygulama
Ender Boztürk

Renk Ayrımı
Bülent Avnamak

Baskı Cilt
DÖRTBUDAK YAYINLARI TANITIM ORG. ve TİC. LTD. ŞTİ

İstanbul 2015
ISBN 978-605-9719-01-8
Telif Hakları Üsküdar Belediyesi'ne aittir.

ÜSKÜDAR BELEDİYESİ
Mimar Sinan Mah. Hakimiyet-i Milliye Cad. No: 35 Üsküdar/İstanbul
Tel. +90 (216) 531 30 00 • +90 (216) 531 31 03
www.uskudar.bel.tr

ULUSLARARASI ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU VIII

21-23 Kasım 2014

BİLDİRİLER

CİLT II

EDİTÖRLER
DR. COŞKUN YILMAZ
DOÇ. DR. CENGİZ TOMAR
DR. UĞUR DEMİR

ÜSKÜDAR BELEDİYE BAŞKANLIĞI 1984

İçindekiler

TARİHİ ŞAHSİYETLER

13-23 **Üsküdar'ın "Aziz"inde Bir Osmanlı Sadrıazamı Sultanzâde Mehmed Paşa**
Feridun M. Emecen

25-91 **Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi'nin Terekesi**
Coşkun Yılmaz

93-109 **Beylerbeyi Sarayında Seçkin Bir Konuk: İmparatoriçe Eugenie**
Ali Şükrü Çoruk

111-125 **Üsküdar Sultanisi Muallimi Bestekâr Rahmi Bey (1865-1924)**
Talip Mert

127-141 **Üsküdar Şerifler Köşkü Sakinleri**
Prof. Dr. Mustafa S. Küçükaşcı

143-167 **Cumhuriyet'in Başında Üsküdar'da Bir Hintli İlim, Fikir ve Devlet Adamı Ubeydullah Sindî'nin İstanbul Günleri**
Abdulhamit Birışık

169-173 Sovyet Resrepsiyasının Kurbanı, Çamlıca Kız Lisesi Mezunu Nafie Abid Hanım
Aynur Gazanferkızı

175-183 Burhan Felek'in Üsküdar'ı
Beşir Ayvazoğlu

185-191 Üsküdarlı Bir Beyefendi: Lem'î Atlı
Refik Hakan Talu

193-201 Üsküdar'ın İlk Müftülerinden Hafız Hilmi Akkuş (1883-1950)
Kâmil Büyüker

203-215 Osmanlı ve Türkiye Müzik Kültüründe Bir Üsküdarlı: Osman Zeki Üngör
Seyit Yöre

217-237 İstanbul/Üsküdar Medeniyetinden Etkin Bir İz Muallim Abdullah Mâhir İz
Mustafa İsmet Uzun

239-245 Ahmed Yüksel Özemre'de İnsân-ı Kâmil Arayışı
Ahmed Güner Sayar

SİYASİ-SOSYAL VE EKONOMİK HAYAT

249-265 XVII. Yüzyılda Üsküdar'da İşlenen Bazı Suçlar
Mustafa Akkaya

267-283 Kölelerin Kaçmaya Çalıştıkları Mekân Üsküdar (XVI-XVIII. Yüzyıllar)
Zübeyde Güneş Yağcı

285-297 Köprülüzâde Hâfız Ahmed Paşa'nın Kuzguncuk'taki Vakıfları
Yusuf Sağır

299-325 **Kefâlet Defterlerine Göre XVIII. Yüzyıl Sonlarında Üsküdar'da Gıda Maddesi Üreten / Satan Esnaf**
Arif Bilgin

327-345 **Üsküdar'da Yeni Valide Cami Evkafı'nın H. 3 C 1135 - 14 C 1136 / M. 11.03.1723 - 10.03.1724 Tarihleri Arasında Bir Yıllık Muhasebe Bilançosu**
Kadir Arslanboğa

347-371 **Nüfus Defterlerine Göre Üsküdar Esnafı (1827-1856)**
Hamit Pehlivanlı

373-389 **XVIII. Yüzyılda Üsküdar Esnafının Meslekî İhlalleri ve Uygulanan Yaptırımlar**
Mehmet Demirtaş

391-423 **Tasfiye Talepnamelerine Göre Üsküdar Kazasına İskân Edilen Mübadillerin Memleketleri ve İskân Edildikleri İdari Birimler**
Necat Çetin
Hakan Yaşar

425-447 **Üsküdar Nüfusun Coğrafi Kökeni Üzerine Bir Araştırma**
Cemalettin Şahin

449-459 **Tek Parti Devri'nin Sonlarında CHP Üsküdar Teşkilatı**
Fahri Sakal

461-525 **Genel ve Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Üsküdar'ın Siyasi Yapısının Sosyolojik Analizi**
D. Ali Arslan
Mustafa Çağlayandereli
Gülten Arslan

527-539 **Belediyelerin Sosyal Politikadaki Rolü ve Yeni Arayışlar: Üsküdar Örneği**
Halis Yunus Ersöz

541-549 **Üsküdar'da Yaşlanmak**
Şerif Esendemir

SİYASİ - SOSYAL ve EKONOMİK HAYAT

Mustafa Akkaya

Zübeyde Güneş Yağcı

Yusuf Sağır

Arif Bilgin

Kadir Arslanboğa

Hamit Pehlivanlı

Mehmet Demirtaş

Necat Çetin–Hakan Yaşar

Cemalettin Şahin

Fahri Sakal

D. Ali Arslan–
Mustafa Çağlayandereli–
Gülten Arslan

Halis Yunus Ersöz

Şerif Esendemir

ÜSKÜDAR'DA YAŞLANMAK

YRD. DOÇ. DR. ŞERİF ESENDEMİR
Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi

Üsküdar'ın Lambaları

Üsküdar'ın lambaları süslüdür
Sevdiceğim gözüm niye pusludur?
Çalma udu ben bugün efkârlıyım
Kederimden kuşlar bile yaslıdır

Üsküdar'da yaşlı gözüm seçmiyor
Sevdiceğim Ayazma'dan geçmiyor
Çalma sazı ben bugün efkârlıyım
Benim derdim martılarla uçmuyor
...

Şahamettin Kuzucular

Giriş

İnsanoğlu her can(lı) gibi doğar, büyür, yaşlanır ve ölür. Yaşayacaksa bir insan ölmeden önce ihtiyarlık makamına da ulaşacaktır. Bu makama bir Kâbe toprağı olarak görülen Üsküdar'da ulaşmak hep bir ayrıcalık olmuştur. Ancak yaşlanınca insanın bedeni, fiziki, sosyal, ekonomik birtakım müşkülatları da artmaktadır. Yukarıdaki şiirde gözün puslu olması ve artık iyice seçmemesi bunu bariz bir şekilde göstermektedir. Geçmişe özlem, sevilenlerin hasreti, dert ve keder artık yaşlının yeni yol arkadaşlarıdır. İşte bu tebliğ ile hayatlarının sonbaharında Üsküdar'da yaşamayı/yaşlanmayı seçen kıdemlilerimizin söz konusu sorunlarının, mekânın ve çevrenin daha da güzelleştirilmesi, sosyal

haklarının daha da iyileştirilmesi ve onları semte dair karar alma mekanizmalarında hep aktif tutarak, elimine edilmesine dikkat çekilmiştir.

Yaşlılar için farklı bakım modelleri geliştirilmiştir. Kurumsal bakım ve evde bakım bunların en yaygın olanlarıdır. "Üsküdar'da yaşlanmak" derken bu iki modeli meczeden alternatif arayışlardan/uygulamalardan "yerinde bakıma/yaşlanma"ya işaret edilmiştir. İstanbul'un fethini dahi gören "Hayal Belde Üsküdar"da "yerinde yaşlanma"nın parametreleri çıkarılarak bir model olma özelliği tartışılmıştır.

Üsküdar'ın Sosyo-Demografik Yapısı

"Üsküdar'da yaşlanma"nın boyutunu anlamak için Üsküdar'ın sosyo-demografik yapısına bakmakta büyük bir fayda vardır. Çünkü Batı'ya oranla genç nüfusa sahip bir ülke olmamız madalyonun öteki yüzü olan yaşlılığın boyutunu görmemizi çoğu zaman perdelemektedir. Oysa Türkiye'de her geçen gün biraz daha yaşlanmakta ve bu Batı ülkeleriyle aynı kaderi yaşamamız anlamına gelmektedir. Dolayısıyla yaşlıların daha çok kırda görünürlükleri nedeniyle bir kır sorunu olarak görülen/gösterilen yaşlılığın aynı zamanda bir kent sorunu olduğunu bilmemiz gerekmektedir. Bu minvalde, genel itibariyle İstanbul'da ve özelde Üsküdar'da yaşlıların sosyo-demografik yapısı bize önemli ipuçları verecektir.

Tablo 1. *Türkiye Geneline ve İstanbul'a Kıyasla Üsküdar Yaşlı Nüfus Oranı*

	Yıl	65+
Türkiye	2000	5.7
İstanbul	2000	4.7
Üsküdar	2000	5.5

(Murat, S., "Cumhuriyet Döneminde Üsküdar'ın Nüfus Sayısı ve Göç Hareketleri", İstanbul 2006)

Tablo 1'de görüldüğü üzere 2000 yılında Türkiye'nin yaşlı nüfus oranı %5.7'yken, İstanbul'un %4.7 ve Üsküdar'ın %5.5'tir. Bu veriler Üsküdar'da yaşlı nüfus oranının Türkiye ortalamasının altında ancak İstanbul ortalamasının üstünde olduğunu göstermektedir. Bu da Üsküdar'da yaşlanmanın boyutlarını detaylı incelenmesi gerektiğini bir kez daha bize hatırlatmaktadır.

Tablo 2. *Üsküdar'ın Farklı Yaş Grup Oranları*

	0-14	15-24	25-64	65+	%
Üsküdar	23.8	20.5	50.2	5.5	100.0

(Murat, S., "Cumhuriyet Döneminde Üsküdar'ın Nüfus Sayısı ve Göç Hareketleri")

Tablo 2'de mesela 25-64 yaş grubunun %50'nin üstünde olması önümüzdeki yıllarda yaşlı nüfusunun daha da artacağı anlamına gelmektedir. Günümüzde bu yüksek oran-daki çalışan nüfus, 14 yaş altı ve 65 yaş üstü bağımlı nüfusa bakma yönünde olumlu bir katkı sunarlarken ilerde bunlar yaşlanacakları için bakımı üstlenecek ve işgücünü yürütecek nüfus azalacaktır. Dolayısıyla 0-14 ve 15-24 yaş gruplarının artışı yönünde geliştirilecek sosyal politikaların Üsküdar'ın özelinde de uygulanması büyük bir önem arz etmektedir.

Üsküdar'da Kurumsal Bakım

Üsküdar'da yerinde yaşlanma modeli daha çok benimsenmiş olsa da kurumsal bakım modelinin tamamen yabana atıldığı söylenemez. Tablo 3'te özel sektörün burada 8 adet huzurevinin ve yaşlı bakım merkezinin bulunması kurumsal bakımın geldiği aşamayı yeterince göstermektedir.

Tablo 3. *Üsküdar'da Özel Huzurevleri ve Yaşlı Bakım Merkezleri*

Sıra No	Kuruluş İsmi	Adres	İletişim
1	Asude Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi	Beylerbeyi Mah. Beylerbeyi Küplüce Yolu Sk.No:52/1 Üsküdar	Tel: 0216 308 76 48 Faks: 0216 308 91 51
2	Çengelköy Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi	Güzeltepe Mah. Mustafa Kemal Paşa Cad. Paşa Sok.No:16 Çengelköy-Üsküdar	Tel: 0216 308 76 48 Faks: 0216 308 91 51
3	Erdem Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi	Bahçelievler Mah. Ata 2 Sit. Manolya Cad. No: 6/2 Üsküdar	Tel: 0216 486 06 36 Faks: 0216 486 06 36
4	Eski Dostlar Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi	Bahçelievler Mah. Ata-2 Sit. Erguvan Cad. No:69-71 Üsküdar	Tel: 0216 486 17 62 Faks 0216 486 17 63
5	Ferah Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi	Ferah Mah. Ferah Cad. Karagül Sok. No:3 Üsküdar	Tel: 0216 481 35 86 veya 0216 443 13 83 Faks: 0216 329 05 51
6	Kandilli Şabanlı Yaşlı Bakım Merkezi	Bahçelievler Mah. Sultan Murat Cad. Beyaz Güllü Sok. No: 1/2 Üsküdar	Tel: 0216 462 18 11 veya 0216 462 18 12 Faks: 0216 462 28 58

7	Okyanus Yaşlı Bakım Merkezi	Acıbadem Cad. R.Paşa Hanı Sok. No:169/2 Acıbadem-Üsküdar	Tel: 0216 545 72 00 Faks: 0216 545 72 02
8	Suadiye 2 Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi	Burhaniye Mah. Kağıtçıbaşı Cad. No:19 Beylerbeyi-Üsküdar	Tel: 0216 422 30 00 Faks: 0216 422 31 11

İASPİM (2014)

Tablo 4. *İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne Ait Kuruluş*

Sıra No	Kuruluş İsmi	Adres	İletişim
1	Validebağ Mustafa Necatibey Öğretmen Huzurevi	Tophanelioğlu Cad. Kalfa Çeşme Sok. No:1 Koşuyolu-Üsküdar	Tel: 0216 339 87 04 Faks: 0216 326 14 96

İASPİM (2014)

Tablo 3'te Üsküdar'da özel sektörün kurumsal bakıma yöneldiği bariz bir şekilde görülmektedir. Tablo 4'te ise devlet kurumları içerisinde sadece İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün emekli öğretmenler için bir huzurevi kurarak istisna teşkil ettiğini söylemek mümkündür.

Tablo 5. *İstanbul'da İlçeler Bazında Yaşlı Kurum Sayısı*

İlçe Adı	Yaşlı Kuruluş Sayısı	Toplam
Maltepe+Kartal	12+12	24
Üsküdar+Kadıköy	9+9	18
Ataşehir	7	7
Bakırköy+Şişli	5+5	10
Beykoz	4	4
Pendik+B.Çekmece+Silivri	3+3+3	9
Z.Burnu+Beyoğlu+Tuzla	2+2+2	6
B.Evler+Fatih+B. Düzü+Çekmeköy+Sancaktepe+Beşiktaş+Esenyurt+ Ümraniye+Eyüp	1+1+1+1+1+1+1+1+1	9
Genel Toplam (23)		87

İASPİM (2014)

Tablo 5'te İstanbul'da toplamda 87 yaşlı kurumu görülmektedir. Bunların %61.1'i (61 adet) İstanbul'un Anadolu Yakası'nda, %29.9'u ise Avrupa Yakası'nda bulunmaktadır. 39 ilçenin 23'ünde yaşlı kurumları görülürken, 16'sında hiç bulunmamaktadır. Üsküdar'ın Kadıköy'le aynı sayıdaki kurumla eşit adetteki Maltepe ve Kartal'dan sonra gelmesi kurumsal bakım açısından da bir merkez olduğunu göstermektedir.

Üsküdar'da Yaşlıların Kalma Yeri Tercihleri

25 Temmuz-10 Ağustos 2002 tarihleri arasında Üsküdar genelinde, 992 hanede yüz yüze yapılan anket çalışmasında, ailedeki yaşlıların nerede oturduklarına dair soruya, %57.1'lik muhatap olmayanları çıkardığımızda, geriye kalan %42.9'luk tercihler içinde %29.5'in kendi evlerinde yaşıyor olması, Üsküdar'da yerinde yaşlanmanın bariz bir şekilde öne çıktığını göstermektedir. Sadece %1.0'lık bir yaşlı kesimin kurumsal bakımı/huzurevini tercih etmesi olumlu bir gelişmedir. Bir yandan aile yapısını korumaya çalışan ve yaşlısına özellikle anneye büyük bir değer veren Üsküdar'ın muhafazakâr kimliğinin, öte yandan da kitle iletişim araçları vasıtasıyla toplumda oluşturulan negatif huzurevi algısının bu oranın düşük seviyede kalmasında etkili olduğunu tahmin etmek güç olmazsa gerektir.

Tablo 6. *Yaşlıların Oturduğu Yer*

Ailedeki Yaşlılar Nerede Oturuyor?	%
Muhatap Değil	57.1
Birlikte Oturuyoruz	9.1
Kendi Evlerinde	29.5
Çocuklarından Birinin Yanında	2.4
Akrabaların Yanında	0.9
Huzurevinde	1.0
Toplam	100.0

(Murat, Ersöz, Şener ve Bayat, *Dünden Bugüne Sosyo-Ekonomik Yönleriyle Üsküdar,* İstanbul 2006)

Üsküdarlı İhtiyarlar "Mekânın Mahkûmları" mı Yoksa Belirleyenleri mi?

Üsküdar`la ilgili bazı deyimlerde, efsanelerde ve yer isimlerinde ihtiyarlar mekânın mahkûmları değil, belirleyenleri ve isim babalarıdır. Örneğin, "Atı alan Üsküdar'ı geçti" deyiminde atını kaybeden Köroğlu'na bu sözü söyleyen bilge konumundaki Üsküdarlı bir ihtiyardır. Kızkulesi'nin yılan efsanesinde talihsiz bir şekilde kızın ölümüne sebep olan küçük yılanın içinde çıktığı sepeti götüren burada yaşayan yaşlı bir göçmen kadındır. Burada yaşlı göçmen kadına yönelik olumsuz bir yargı oluşturulmak istense de kadının yaşlılığında bile alın teriyle bir kazancın peşinde olduğunu ve pasif değil, aktif yaşlı olduğunu göstermektedir. Miskinler Tekkesi'nde Miskinler Mescidi olarak bilinen ibadet yerinin aynı zamanda Dedeler Mescidi olarak adlandırılması ihtiyarlara verilen önemin bir göstergesidir (Banoğlu, 2007). Yeni Valide Camii ve Validebağ Korusu isimleri de özellikle yaşlı anneye verilen değerin bir sonucudur. Ayrıca, devlet teşekkülleri içinde çalışan "kâtip" olarak bilinen seçkin memur sınıfının özel "kâtip odası" faytonlarının ihtiyarlar için mesire yerlerine gidilmek için tahsis edilmesi bu işin teoride kalmadığının ve hayata geçirildiğinin bir işaretidir (Ayverdi, 2007).

Osmanlı döneminde Üsküdar'da bir süre yaşaması hasebiyle Aziz Mahmud Hüdâî Mahallesi'nde bugün bir sokağa adını verilmiş olan Divan şairlerinden Sümbülzâde Vehbi Efendi'nin oğlu Lütfiye yazdığı şiir kitabındaki aşağıdaki şiirdeki tavsiyeler tek başına Üsküdar'da yaşlılığa/yaşlıya verilen ehemmiyeti anlatmaya yetmektedir.

Üsküdar'da Yaşlanma Modeli'nin Temel Kaynakları

"Üsküdar'da Yaşlanma"yı, uygulamalı gerontologlar tarafından kurumsal bakıma bir alternatif olarak önerilen "Yerinde Yaşlanma" (Aging in place) kavramıyla izah etmek mümkündür. Yerinde yaşlanma, yaşlıların kendi mahallinde ait olduğu cemiyetten akranlarıyla birlikte özgürce ve huzurlu yaşamasıdır. Aralık 2011'de Amerika Emekliler Derneği'nin "yerinde yaşlanma" raporunu yayınlamasıyla gündeme gelmiş, Ulusal Yerinde Yaşlanma Haftası'nın kutlanması ve Ulusal Yerinde Yaşlanma Konseyi'nin kurulmasından sonra da yaşlılık literatüründeki yerini almıştır. Bu konuyla özel ilgilenen Sertifikalı Yerinde Yaşlanma Uzmanları'nın yetiştirilmesiyle artık farklı bir bakım modeli olmuştur.

ABD'de 2010 yılı itibariyle 50 kadar örnek yerinde yaşlanma diyarı oluşmuştur. Bunların içinde en dikkat çekici olanı Baston'daki The Beacon Hill Village örneğidir. Burada yaşlıya hizmetlerin gönüllük esasına dayalı yapılması, yaşlıların yönetiminde etkin rol almaları ve paylaşım ağlarının geliştirilmesi halk tarafından büyük bir ilgi ve takdir görmüştür.

Der-Tevkîr-i Pîran

Göricek pîrleri ikrâm it
İhtiyâcı var ise in'âm et

Zûr-i pervâz virür tîre kemân
Budur anla mesel-i pîr ü civân

Yan'i pîrân ile eyle ülfet
Nushu pendinde bulursun kuvvet

Anların tecrübesi ikvâdur
Niçesi ehl-i dil ü dânâdur

Germ ü serdin çekerek devrânın
Anlamış nidügini dünyanın

Nutkına teşne-leb ol kanma sakın
Gevşemişdür çenesi sanma sakın

Köhne takvîm diyüp de atma
Bunamışdur deyu müfte satma

Kaddi ham-geşteleri görme hakîr
Çün kemândur sebeb-i kuvvet-i tîr

Sözini itmez isen de ısgâ
İtme ma'tûhu dahi istihzâ

Eyle pîrânı begâyet tevkîr
Seni de pîr ide ol Rabb-i Kadîr

İhtiyarların Ağırlanması Konusunda

İhtiyarları gördüğünde ikramda bulun
İhtiyaçları varsa yardım et

Okun hızlı gitmesine vesile olan yay
gençle ihtiyarlara bir örnektir

İhtiyarlarla ülfet (ahbaplık, görüşme) edersen
onların nasihatlerinden güç alırsın

Onların tecrübeleri insanı güçlendirir
çoğu; gönül ehli ve alim kişilerdir

Feleğin kışını yazını çekerek
dünyanın ne olduğunu anlamışlardır

Konuşmasına susamış ol sakın doydum deme
çenesi gevşemiştir deme

Yaşlanmış diyerek kenara itme
bunamıştır diyerek ucuza satma

Beli bükülmüşleri hakir görme
okun güçlenmesine sebep yaydır, bil

Sözüne kulak asmasan da
bunamışı bile alaya alma

İhtiyarlara çok fazla saygı göster
kudret sahibi Allah seni de ihtiyarlatacaktır

Sümbülzâde Vehbi
(*Lutfiyye*)

Genel itibariyle ihtiyarlar yerinde yaşlanmayı yaşam kalitesini artırmak amacıyla tercih etmektedirler. Çünkü yaşlılıkla birlikte beş duyuda özellikle görmede, duymada, hareket etmede, kas gücünde, algılamada bir zayıflama olmaktadır. Dolayısıyla düşme, çapma, yaralanma ve hastalık riskleri artmaktadır.

Üsküdar'da Yaşlanma Ruhunun Temel Parametreleri

Üsküdar'da yaşlanma ruhunun temel parametrelerini aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.

Birincisi, Üsküdar bir Kâbe/Harem toprağı olarak görüldüğü için insanlar burada yaşamak, yaşlanmak, ölmek ve gömülmek isterler. Örneğin, Harem'in "Harem" adını alması bunun bariz delillerinden birisidir. Çünkü Topkapı Sarayı'nda Hacca gidilmek üzere yola çıkan Surre Alayları Sirkeci'ye iner, Haremeyn'e bitişik bir kara parçası olması hasebiyle Üsküdar'da Harem adı verilen yere geçilirdi (Esendemir, 2008). Bu gelenek Yuvuz Sultan Selim'in Mısır'ın fethinden başlayarak 1915'e kadar sürmüştür. 99 yıl aradan sonra bu geleneği Üsküdar Belediyesi 2014'te tekrar canlandırmıştır. Dahası, önemli şahsiyetlerin defnedildiği Karacaahmet Mezarlığı'nın, önemli tekkelerin ve tarikatlerin Üsküdar'da bulunması bunun başka vesikalarıdır.

İkincisi, Üsküdar'da modernlik ile geleneği buluşturup yeniden yapılandıran, yaşlıyı yerinde "ev"inde tutabilen muhafazakâr bir kültür hâkimdir. Bu kültür, yaşlıyı dışlandığı hissinden alıkoymakta ve Üsküdar'ın merkezine oturtmaktadır. Çünkü yaşlılar genelde anne, baba, büyükbaba ve büyükannedir. Bunlara bakılması dinimizin emri ve örfümüzün bir gereğidir. Modernleşmeyle ve hızlı kentleşmeyle birlikte geniş aile yapısı zayıflayıp yerini yavaş yavaş çekirdek aileye bıraksa da Üsküdar bu geçişin doğal seyrinde yürümesini sağlayan müstesna beldelerden biridir.

Üçüncüsü, Üsküdar'da mahalle kültürü ve komşuluk ilişkileri de hâlâ güçlüdür. Örneğin, mahalle muhtarlıkları düzeyinde "ihtiyar heyetleri"ne danışılma süreci devam etmektedir. Bu bir gerontokrasi (yaşlılar idaresi) değil, katılımcı demokrasinin ve istişare geleneğimizin bir icabıdır. Ayrıca, Üsküdar'da yönetime katılma ve söz sahibi olma yaşlıyı burada yapılacak işlerin bir parçası kılmakta ve dolayısıyla onu sosyalleştirerek/aktifleştirerek topluma entegre etmektedir. Dahası, kuşaklararası ilişkinin sürdürülmesinde ve kültürün yeni nesillere taşınmasında yaşlılar etkin bir rol oynamaktadırlar. Bu nedenle, Üsküdar Belediyesi tarafından çocuklar için açılan bilgi evleri ve gençlere yönelik gençlik merkezleri aynı zamanda yaşlıların yeni nesillere rehberlik edecekleri birer bilge evi olmalıdır.

Dördüncüsü, Üsküdar Belediyesi sosyal belediyeciliğin bir gereği olarak yaşlıyı yerinde tutma politikasını yürütmektedir. Ve dolayısıyla tüm hizmetlerin yaşlının ayağına götürülmesine çalışılmaktadır. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi bünyesinde Özel

Eğitim Birimi, Engelliler Birimi ve Psikolojik Danışmanlık Birimi ile birlikte Yaşlılar Koordinasyon Birimi'nin de bulunması bunun bir göstergesidir. Kısacası, söz konusu birim yaşlıların ev ortamlarında desteklenmeleri ve toplumdan soyutlanmadan yaşamlarını ikame etmelerini sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Son olarak, Üsküdar yaş(lı) ve çevre dostu bir "hayal belde"dir. Modernitenin/ küreselleşmenin insanı yersiz yurtsuzlaştırmasına ve garip kılmasına karşı direnen ve yaşlılar için anıların tazelendiği bir anavatandır. Bu nedenledir ki Yahya Kemal Beyatlı Beykoz'a bağlanmadan önce Üsküdar'ın bir parçası olan Kanlıca için "Eylül Sonu" şiirinde;

Günler kısaldı...Kanlıca'nın ihtiyarları
Bir bir hatırlamakta geçen sonbaharları.

Yalnız bu semti sevmek için ömrümüz kısa...
Yazlar yavaşça bitmese, günler kısalmasa...

demektedir (Beyatlı, 2003). Görülen o ki Üsküdar'da mekân, insanlar için artık fiziksel yapısından öte bir anlam ihtiva etmektedir (Esendemir, 2013). Şiirde bir sonbahar olarak görülen yaşlılığın ölüme, ölüm de Üsküdar'dan ayrılma anlamına gelmektedir. Yalnız bir semtini sevmeye bir ömrün yetmeyeceğinin vurgulanması da yaşamın Üsküdar ile eşdeğer olduğunu göstermektedir. Yine de mekânı esas alırsak onun da özellikle son zamanlarda her yaştan insanın, özellikle engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçlarına göre tasarlandığını müşahede etmekteyiz.

Kaynaklar

Ayverdi, S., *İstanbul Geceleri,* İstanbul: Kubbealtı, 2007.

Banoğlu, N. A., *Tarihi ve Efsaneleriyle İstanbul Semtleri,* İstanbul: Selis, 2007.

Beyatlı, Y. K., *Kendi Gök Kubemiz,* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2003.

Esendemir, Ş., "Osmanlı İstanbulu'nda Surre-i Hümayun ve Kurban", *1453 İstanbul Kültür ve Sanat Dergisi,* Sayı 16 (2008), 66-70.

Esendemir, Ş., "Mahallede Yaşlanmak" *1453 İstanbul Kültür ve Sanat Dergisi.* Sayı 3: 126-132 2013.

İASPİM, Özel Huzurevleri ve Gündüzlü Yaşlı Hizmet Merkezleri. İstanbul Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü. Erişim http://istanbul.aile.gov.tr/tr/html/22680/Ozel-Huzurevleri-ve-Gunduzlu-Yasli-Hizmet-Merkezleri, 2014.

Murat, S., Cumhuriyet Döneminde Üsküdar'ın Nüfus Sayısı ve Göç Hareketleri, *Üsküdar Sempozyumu IV (3-5 Kasım) Bildiriler Cilt II,* İstanbul: Üsküdar Belediyesi, 2006.

Murat, S. Ersöz, H.Y., Şener, S. Ve Bayat, Y.,, *Dünden Bugüne Sosyo-Ekonomik Yönleriyle Üsküdar,* İstanbul: İşaret, 2006.

Sümbülzâde Vehbi, *Lütfiyye,* İstanbul: Bedir Yayınları, 1994.